
MĂRTURII DESPRE PREZENȚA FAMILIEI REGALE PE DOMENIUL COROANEI DE LA BICAZ. IULIE – OCTOMBRIE 1918

de **Mihaela Cristina Verzea**

Cadrul politico-militar

Izbucnirea Primului Război Mondial în iulie 1914 a pus față în față două alianțe militare: Antanta, care grupa Franța, Anglia și Rusia, și Puterile Centrale, alianță constituită din Germania, Austro-Ungaria, Imperiul Otoman și Bulgaria. Poziția de neutralitate a țării noastre a durat până la 14/27 august 1916 atunci când trupele române, alăturate Antantei, au trecut munții în Transilvania, cu scopul de a realiza: „*unirea românilor de pe cele două părți ale Carpaților*”¹. În condițiile pierderilor suferite pe frontul de sud, comandanții de armate au decis oprirea ofensivei în Transilvania. La doar patru zile după ce autoritățile române au părăsit Bucureștiul, mutându-se la Iași², oraș care devenea noua capitală a României, bătălia de la Neajlov din 16/29 noiembrie – 20 noiembrie/3 decembrie, cea mai mare operațiune militară de pe frontul românesc din 1916, a permis trupelor germano-austro-ungare să ocupe Bucureștiul. Un nou guvern, de concentrare națională Ion I.C. Brătianu-Take Ionescu se forma în refugiu în data de 11/24 decembrie 1916. După o perioadă de refacere a armatei române, operațiunile militare s-au reluat în iulie 1917, când trupele austro-ungare și germane urmăreau ocuparea Moldovei, și implicit scoaterea României și a Rusiei din război. Bătăliile de la Mărăști (11/24 iulie-19 iulie/6 august), Mărășești (24 iulie/6 august – 6/19 august) și Oituz (26 iulie/8 august – 8/21 august) au readus speranța de unire în inima românilor, zădărniciind planurile

¹ Extras din *Proclamația către țară* a Regelui Ferdinand din 15/28 august 1916.

² Guvernul Ion I.C. Brătianu a părăsit la data de 20 noiembrie/3 decembrie capitala, stabilindu-se la Iași.

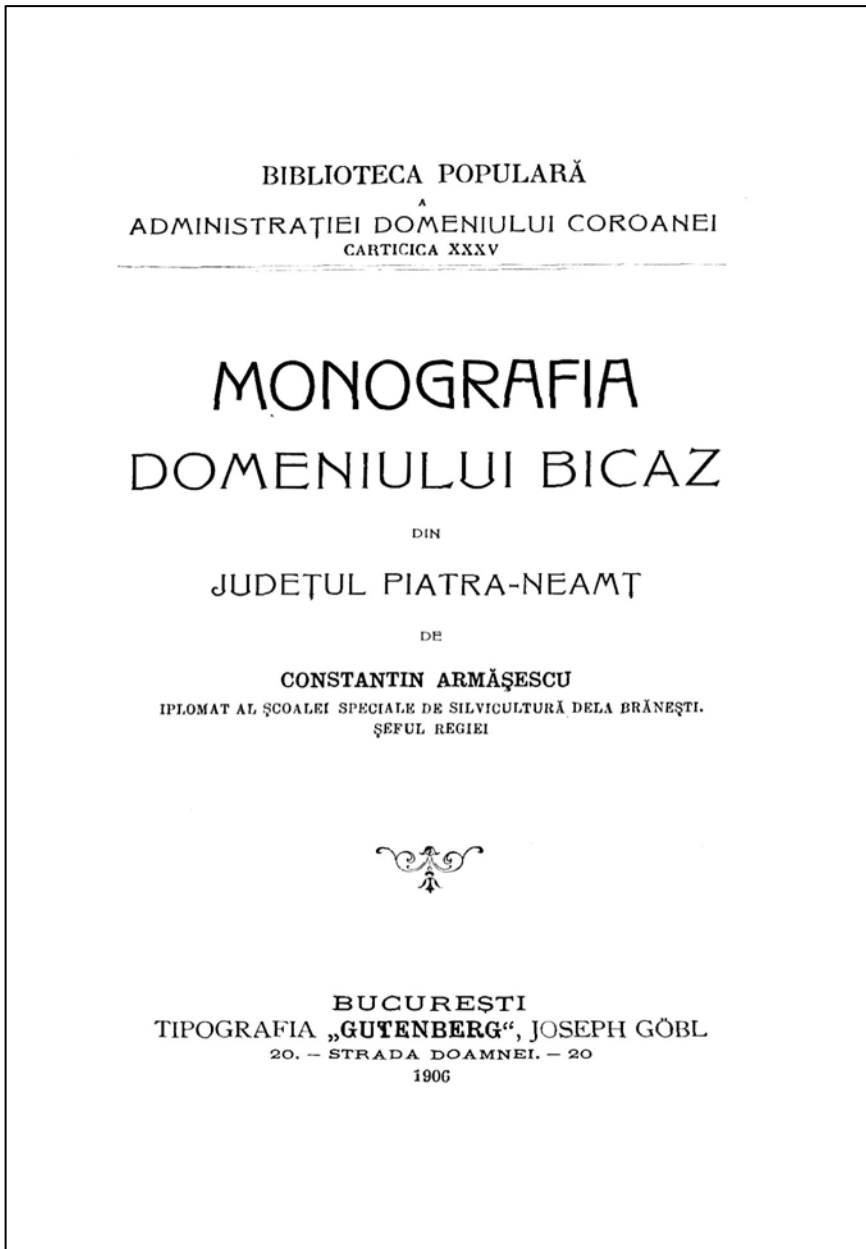

Fig. 1. Coperta volumului *Monografia Domeniului Bicaș din județul Piatra-Neamț*

generalului August von Mackensen. Cu prilejul împlinirii unui an de la intrarea României în război, regele Ferdinand, într-un ton optimist, declara: „*Biruința este sigură. Nimic și nimeni nu o poate împiedica. Aliații și noi vom învinge. Prin suferințele noastre vom câștiga dreptul la viață românilor de pretutindeni, singura viață care are preț pentru noi toți*”. Evenimentele imediate au întârziat acest deznodământ fericit. Anul 1917 a fost un an crucial în desfășurarea primului război mondial, favorizând tabăra Puterilor Centrale. „Revoluția din februarie”, care a dus la abdicarea țarului Nicolae al II-lea, urmată de „revoluția bolșevică” din 25 octombrie/7 noiembrie 1917 (guvernul provizoriu a fost înlăturat, creându-se Consiliul Comisarilor Poporului condus de V.I. Lenin) au modificat raportul de forțe. În urma armistițiului de la Brest-Litovsk (22 noiembrie/5 decembrie) dintre Rusia bolșevică și Germania, țara noastră încheia la Focșani un acord cu Puterile Centrale. Somată să-și declare intențiile, România accepta la 28 ianuarie/10 februarie 1918 începerea tratatelor de pace cu Puterile Centrale. Demisia guvernului Ion I.C. Brătianu - Take Ionescu (29 ianuarie/11 februarie 1918) l-a obligat pe regele Ferdinand să numească un nou premier. Lui Alexandru Averescu, personalitate politică și militară remarcabilă îi revenea sarcina de a purta negocierile de pace. Nota ultimativă adresată de ministrul de Externe ale Austro-Ungariei, Ottokar Czernin, suveranului român, părea inacceptabilă: cedarea Dobrogei, Dunărea să fie declarată fluviu german, cedarea Severinului, a drumurilor de fier, a petrolului pe 80 de ani, dezarmarea armatei, etc. Și totuși, încheierea păcii de la Brest-Litovsk dintre Rusia Sovietică și Germania la 18 februarie/3 martie 1918, demisia guvernului Averescu, au dus la reluarea tratatelor cu Puterile Centrale (Cotroceni, 9/22 martie). Alexandru Marghiloman, noul șef al executivului a semnat pacea de la București din 24 aprilie/7 mai 1918³. Regele Ferdinand a refuzat ratificarea tratatului de pace cu Puterile Centrale.

În acest context politico-militar, familia regală a României, refugiată de peste un an și jumătate la Iași, decidea retragerea sa pe ținuturi nemțene, la Bicaz.

Considerații generale despre Domeniul Coroanei de la Bicaz

Până la secularizarea averilor mănăstirești, Bicazul a fost proprietatea mănăstirii pământene Bisericani, iar prin legea din 10 iunie 1884 a fost inclus în lista proprietăților Domeniului Coroanei⁴.

³ Prin Tratatul de pace de la București semnat de România, pe de o parte și Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria, Turcia, pe de altă parte, țara noastră trebuia să cedeze Dobrogea Bulgariei, să accepte rectificările de frontieră în favoarea Austro-Ungariei, să demobilizeze armata și să încheie convenții economice dezavantajoase. Acestea din urmă permiteau Germaniei să-și instituie monopolul asupra principalelor resurse naturale ale României.

⁴ C-tin Armășescu, *Monografia domeniului Bicaz din județul Piatra-Neamț*, București, 1906, p. 4-10.

Fig. 2. Imagine de ansamblu de pe Domeniul Coroanei Bicaz

Fig. 3. Valea Bistriței. În fundal se observă reședința familiei regale de la Bicaz

Domeniul era situat în regiunea muntoasă a județului Neamț, la o depărtare de 24 km de orașul Piatra-Neamț și la 387 depărtare de București. Se întindea pe o suprafață de 13.185 ha și se învecina la nord cu pădurea satului Buhalnița și Pângărați, la sud și est cu pădurea satului Tarcău, iar la vest cu Transilvania. Înălțimea munților atingea 1500 metri cu vârful Măgura, cel mai important după Ceahlău, cu care se afla în imediata vecinătate. De la nord-vest către sud-est domeniul Bicz era străbătut de râul Bistrița pe o lungime de 13 km. Deși destul de puțin populate, satele erau numeroase. Cel mai important era Biczul, reședința Domeniului și a celorlalte servicii de administrație publică. Urmau satele: Cârnu, Ciungii, Capșa, Tașca Secu, Hămzoaia, Izvorul Muntelui, Dodenii și Ticoșul.

Personalul Domeniului era compus din: șeful de regie, care răspundea de buna administrare a Domeniului, un inginer silvic, contabili, pădurari, un electrician, o bucătăreasă, un magazioner, fierar etc⁵.

Mărturii

Două personalități nemțene ne vorbesc despre acest moment, preoții Constantin Matasă și Gheorghe Verșescu. Mărturiile lor sunt pline de farmec, conturând imaginea unor suverani apropiați de popor, atrași de valorile spirituale ale neamului românesc, impresionați de frumusețile zonei Biczului.

Astfel, preotul Constantin Matasă, fondatorul Muzeului Arheologic Regional Piatra-Neamț, în lucrarea „Călăuza județului Neamț” nota: *„Această comună [Bicz] prezintă o însemnătate deosebită, fiind legată de istoria marelui război prin faptul că după pacea de la Buftea, familia regală și-a luat reședința aici, stând de la 6 iulie până la 25 octombrie 1918. Familia regală: Regele Ferdinand, M. Sa Regina Maria și A.L. Principesa Elisabeta, Mărioara și Ileana s-au instalat în casele Administrației Domeniului. Pentru A.S.R. Principele Neculai s-a construit în grădina curții un pavilion deosebit care se păstrează și astăzi ca amintire; iar suita a ocupat clădirile personalului Domeniului Coroanei”*.

Autorul rememorează ziua în care Suveranul aniversa 53 de ani⁶. *„La 11/24 august 1918, întreg guvernul s-a prezentat la Bicz spre a-l felicita pe Rege de ziua sa de naștere. La dejun, răspunzând cuvântului de omagiu și îmbărbătare ținut de Al. Marghiloman, primul ministru de atunci, Regele Ferdinand a spus: <<N-au fost zile de restriște trăite de mine de la urcarea pe tron, ci zile de oțelire și îmbărbătare, Pronia Cerească voind să pună la încercare pe om și Rege la datoria lui. Aurora la orizont pare că renaște și încurajând ostașul român va fi*

⁵ Muzeul de Istorie Bicz, fond documentar. Vezi anexa 1 – Stat de plată a personalului Domeniului Coroanei din 23 ianuarie 1945. Comparativ cu începutul secolului XX, personalul domeniului nu a evoluat numeric.

⁶ Ferdinand-Victor-Albert-Meinrad, al doilea fiu al principelui Leopold de Hohenzollern și al principesei Antonia de Braganza, s-a născut la 12/24 august 1865 la Sigmaringen.

Fig. 4. Fosta reședință regală, actualul sediu al primăriei orașului Bicaz

chemat să-și spună ultimul cuvânt. Dreptatea celui Prea Înalt nu va îngădui să se facă nedreptate țării mele și cu această încredere beau paharul meu pentru țara mea>>. Toți cei prezenți erau profund emoționați, clipa în adevăr era sfântă și zguduitoare pentru o inimă românească. Regina îl sărută, iar Regele își îmbrățișează copiii, care erau cu ochii în lacrimi. Nu trecu decât un ceas după aceste cuvinte și sosește la Bicz știrea, prin telegraf, despre marea izbândă a aliaților pe frontul apusean⁷, izbândă care în curând a dus la retragerea inamicului din țară, după ce și soldatul român își făcuse la Mărăști și Mărășești dovada deplină a vitejiei și a dragostei sale de țară⁸.

Preotul Gheorghe Verșescu, tatăl Iuliei Hălăucescu, „doamna acuairei românești” în lucrarea sa, „Monografia comunei Tarcău”⁹, apărută în 1942 a fost martorul vizitei membrilor familiei regale la Tarcău la vechea biserică de lemn, ctitoria spătarului Ioniță Cantacuzino construită în anul 1770. Din însemnările preotului Verșescu reproducem un pasaj consistent, întrucât considerăm că acestea surprind caracterul celui care a fost supranumit „Ferdinand Întregitorul”.

„Se știe că în vara anului 1918, Maiestatea Sa, [nota preotul Verșescu], și-a petrecut timpul de vilegiatură în satul Bicz, la reședința poetică de pe malul Bistriței a Administrației Domeniului Coroanei, devenit Sinaia Moldovei, în pribegia unei păci separate și umilitoare cu Puterile Centrale. La Bicz veneau membrii guvernului Marghiloman¹⁰, aici se ținea Consiliul de Miniștri, se iscăleau decretul regale și de aici plecau toate directivele conducerii destinelor țării”. „Din dragostea cercetărilor istorice”, regele Ferdinand a vizitat localitățile și locașurile sfinte din zona Tarcăului „care vorbeau de alte vremi mai fericite ca cele prezente și întăreau nădejdea în biruința vremurilor viitoare”.

„Către sfârșitul lunii iulie, pe o zi călduroasă de cuptor, pe la vremea toacei celei mari, pe când cosașii într-o parte, adunătorii și clăditorii în alte părți dau zor la treabă mai cu spor și mai cu voie bună, un zgomot de motocicletă, urmat la câteva minute de altul, mai puțin perceptibil al unui automobil, ne vestesc trecerea prin sat a unor oameni de seamă, după mijloacele lor de transport. Deodată, aceste zgomote încetează în dreptul bisericii noi. Peste câteva minute, mă trezesc în fundul grădinii bisericii, tocmai

⁷ Prin cea de-a doua bătălie de pe Somme, care a început la 21 august 1918, trupele americane și britanice au forțat armata a II-a germană să se retragă. Până la semnarea armistițiului din 11 noiembrie, trupele germane s-au aflat într-o lentă retragere din nordul Franței și din Belgia.

⁸ Preot Constantin Matasă, *Călăuza județului Neamț*, 1929, p. 88-90.

⁹ Gheorghe Verșescu, *Monografia comunei Tarcău*, 1942, p. 94-96.

¹⁰ Guvernul Marghiloman și-a început mandatul la data de 15 martie 1918, exercitându-l până pe 24 octombrie 1918, când regele Ferdinand a proclamat mobilizarea generală și a ordonat armatei române să reintre în război de partea Antantei. După demiterea guvernului Marghiloman s-a format un cabinet de militari și tehnicieni, condus de generalul Constantin Coandă. Anularea Tratatului de la București a fost una din primele măsuri adoptate de noul executiv.

Fig. 5. Baia Populară și Teatrul din Bicz, Domeniul Coroanei

Fig. 6. Școala primară rurală mixtă de pe Domeniul Coroanei, Bicz

sus pe deal, cu un tânăr, cam de șaisprezece ani¹¹, cu capul gol, cu părul blond și în costum de biciclist, urcând cu ușurință spre mine. Bănuiesc numaidecât, după figura lui distinsă, cunoscută de pe tablouri că mă aflu în fața Alteței Sale Regale, Principele Nicolae. Azvârl la o parte uneltele de lucru și îl întâmpin cu aerul cu care un om de munte se pricepe să iasă înaintea unui Prinț”.

Principele Nicolae, căci el era tânărul, a anunțat vizita tatălui său, Regele Ferdinand.

„Mergem cu principele Nicolae până la Biserica nouă. Majestatea sa Regele Ferdinand, ca să nu i se pară prea mult până la venirea noastră, se duse pe plimbare pe ulicioara care merge la biserica veche și la cimitir și se urcase în pădure spre pârâul Frasinului, împreună cu însoțitoarele Sale, Alteța Sa Regală Principesa Elisabeta și domnișoarele de onoare ... Cum am descuiat biserica veche, văd și pe Majestatea Sa suind încet dâmbul colțuros înspre mine, împreună cu însoțitoarele Sale și Alteța Sa Regală Principele Nicolae. Apropiindu-se de mine, spre marea mea surprindere, îl văd întinzându-mi mâna, El un cap încoronat, mie, un microscopic personaj din creierii munților! Intrăm cu toții în biserică. Majestatea Sa privește cu smerenie interiorul sărăcăcios, înnegrit de vremuri, examinează pictura aproape ștearsă a unei icoane și-și exprimă admirația pentru bisericuțele mici, care au ținut aprinsă flacăra credinței în sufletele atâtor muritori dealungul veacurilor. –De ce bisericile de astăzi mai mari și mai încăpătoare, nu sunt atât de frecventate de credincioși, ca cele din vechime cu toată modesta lor construire și îngustimea interiorului lor? se face a mă întreba Majestatea sa, ca să cerce părerea mea. –Din cauza crâșmelor, Majestate, îi răspund eu, amărât de bețiile enoriașilor mei din parohie, alegând una din complexitatea pricinilor scăderii sentimentului religios în popor.

Leșim din biserică, Majestatea Sa coboară dâmbul alături de mine, spre biserica nouă din șosea, iar în urmă vin Augustii săi fii cu suita. Zâmbind mă întrebă despre atitudinea femeilor din Tarcău la plecarea rușilor¹², pe seama cărora se isvodise atâtea anecdote, în toate localitățile, ocupate de ei. Îi răspund mulțumit, că, cu toate imoralitățile unora dintre ele, n-a ajuns nici una până acolo, încât să-și părăsească căminul conjugal, satul, rudele și să plece cu ei în pribegie, spre un drum, în plin necunoscut, cum am auzit că s-a întâmplat în alte părți.

Ajunși în șosea, la automobil, Majestatea Sa vrea să se urce, eu insist să meargă să vadă și biserica nouă la poarta căreia eram. La refuzul Său, îi amintesc de cărțile vechi cu note asupra trecutului bisericuței vizitate de el. Atunci cu o

¹¹ Preotul Verșescu a intuit destul de bine vârsta principelui Nicolae, care urma să împlinească la 5 august 1918, 15 ani. Născut la castelul Peleş, cel de-al doilea fiu al cuplului regal, l-a avut ca naș de botez pe țarul Rusiei, Nicolae al II-lea.

¹² Transformându-se în “bande prădalnice”, trupele rusești au devastat mai multe localități în timpul retragerii lor din Moldova, săvârșind jafuri și asasinate.

Fig. 7. Imagini ale familiei regale la Bicz, în 1918

privire întrebătoare spre Augustii săi fii, de la care primește aprobarea stăruințelor mele, cedează și intrăm cu toții în ograda bisericii. La intrarea în pridvor, Majestatea Sa, care se afla cu țigara în gură, o scoate respectuos, o pune pe prichiciul bisericii, apoi intrăm înlăuntrul mare, luminos și încăpător, care atrage admirația Înălților oaspeți. Deschid Penticostarul cu notița asupra întemeierii bisericii vechi, o desluște dintre litere slavone, amintindu-i că aceste note au fost citite și de domnul Kirileanu, bibliotecarul Curții Regale. La ieșirea din biserică iar își ia țigara de unde o pusese și ne îndreptăm spre automobil. Îi scot în relief bunătatea M.S. Reginei care a binevoit să dea gratuit locuitorilor acestei comuni vara aceasta 2000 kg de popușoi, de lipsa cărora atât de mult se resimțea populația locală, pentru care fapt nu avem cuvinte îndestulătoare să-i mulțumim.

Vecinii începură a se strânge în jurul automobilului regal. Majestatea Sa, se urcă împreună cu suita și cu o privire binevoitoare își ia rămas bun de la noi, care îi petrecem cu ochii până când nu se mai zărește de după cotiturile drumului și de după casele mărginașe”.

Impresionat de comportamentul regelui, preotul Gheorghe Verșescu concluziona: „Din această vizită regală am constatat cu admirație patru fapte sufletești, din ființa aleasă a Înaltului oaspete: popularitatea, respectul de cele sfinte, cultul trecutului, chiverniseala vieții. Datul mâinii cu un preot de țară, îmbrăcat în costum de muncitor agricol, lăsatul țigării afară la ușă, cercetarea istoricului bisericilor noastre și fumarea aceleași țigări în loc s-o arunce și să aprindă alta, dovedesc cele patru laturi, ale acelor manifestări sufletești, care fac coroana vieții unui suveran. Fericit este poporul care a avut parte de un astfel de Suveran!”.

Pentru a completa informațiile legate de acea perioadă din viața familiei regale, am apelat la memoriile Reginei Maria.

Suverana consemna pentru ziua de 24 iunie/7 iulie următoarele: “Începurăm să vorbim despre plecarea noastră la Bicaz, unul din domeniile Coroanei, în frumoasa vale a Bistriței. Aveam acolo o casă¹³ mare și albă chiar pe marginea apei, pe care treceau alunecând plutele. Era un loc de o frumusețe idilică. Deși casa nu era destul de încăpătoare, puteam, înghesuindu-ne puțin, să ne luăm acolo reședința cu toții la un loc. Viața în oraș [Iași] ajunsese de nesuferit și simțeam nevoia unei odihne mai lungi în aerul curat de la țară. Schimbarea orașului cu aerul de țară a fost o mare ușurare și ne dădurăm seama îndată cât de mult bine ne făcea. Senina viață de la țară ne potoli nervii încordați; ne bucurarăm de priveliștea frumoasei văi, de satele mici și drăgălașe, de vechile biserici și mănăstiri și în curând ajunseserăm foarte buni

¹³ Clădirea a fost ridicată în perioada 1909-1913, de antreprenorul Carol Zanne. Vezi anexa 2 – Poliță colectivă de asigurare împotriva incendiului a clădirilor de pe domeniul Coroanei de la Bicaz, din 23 martie 1946. Muzeul de Istorie Bicaz – fond documentar. Deși numărul clădirilor s-a menținut același în perioada 1900-1948, destinația lor a suferit unele modificări.

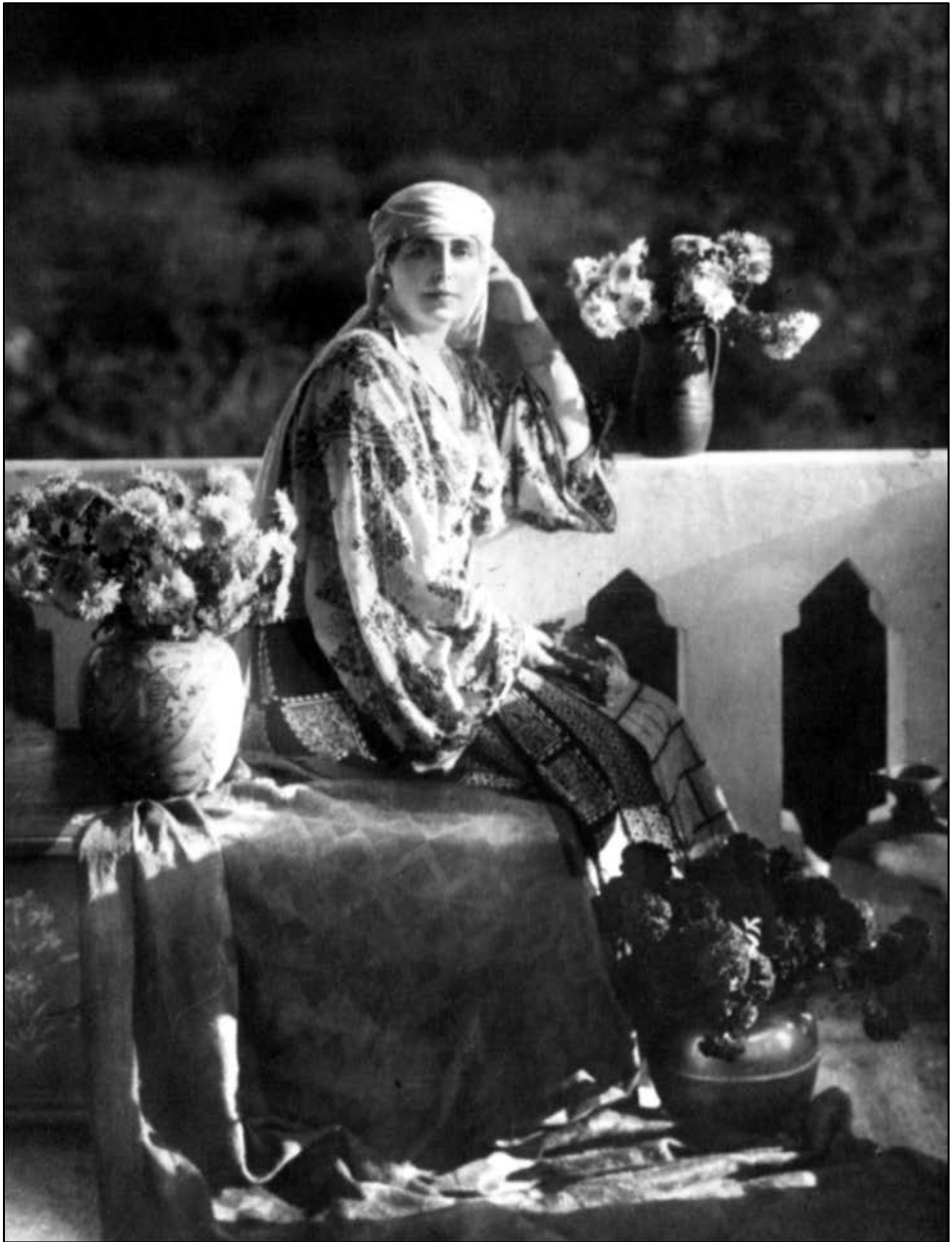

Fig. 8. Regina Maria. Biczaz, 1918

prieteni cu țărani al căror port aici, e foarte pitoresc. Din valea cea mare se deschid o mulțime de vâlcele; în fiecare zi descopeream câte un peisaj nou, iar florile de câmp constituiau un neîncetat prilej de încântare”¹⁴.

Principele Carol era singurul membru al familiei regale care nu a locuit la Bicz întrucât, ne spune chiar Regina: „avea comanda unui regiment de vânători la Târgu-Neamț, un orașel din apropiere. Dobândisem pentru el această comandă căci socoteam că-i va fi de folos să aibă răspunderi și îndeletniciri militare active de îndeplinit”¹⁵.

Confirmând mărturiile preotului Gheorghe Verșescu, Regina Maria amintește în memoriile sale actele caritabile pe care le-a făcut pentru obștea micuței comunități: „Cu ajutorul principelui Știrbei izbutisem să cumpăr câteva vagoane de mălai, care e temeiul hranei țăranilor. Sub supravegherea doctorului Mamulea, organizai în satul nostru împărțirea regulată a acestei neprețuite făini, care acum se găsea cu greu. Totodată înjghebai și-un dispensar, unde puteau veni bolnavii și suferinzii ca să capete medicamente și sfaturi medicale. Veneau cu sutele în fiecare zi și am putut face astfel mult bine”. Suverana era ajutată de Crucea Roșie și organizația „Regina Maria”, principalele sale colaboratoare fiind Mariette Balș și doctorul și dna Jean Costinescu, doamna general Coandă cu fiicele ei.

Vești importante au fost primite de familia regală la Bicz, printre acestea uciderea țarului Nicolae al II-lea și a familiei acestuia de către bolșevici. „La 22 iulie primirăm vestea că fusese ucis țarul; nici un alt amănunt, numai vestea că fusese ucis, iar despre familia lui nu se pomenea deloc. Am fost îngrozită”¹⁶. La inițiativa reginei Maria, în bisericuța de la Bicz s-a oficiat o slujbă de pomenire a acestora: „Pe când stam în bisericuța mică și fără podoabe și smeritul preot al satului oficia slujba după vechea datină, m-am gândit adânc la viața ta, la toată slava ta trecută și la tragicul tău sfârșit ... Îmi amintii cum copilărisem împreună, și îți văzui iar chipul blajin. Mi s-a redeșteptat în minte intrarea ta călare la Moscova, la încoronarea ta, tânăr de tot cum erai și înconjurat de toată fala și de slăvirea lumii întregi ...”¹⁷.

¹⁴ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, București, 1991, p. 428.

¹⁵ *Ibidem*, p. 432.

¹⁶ *Ibidem*, p. 433.

¹⁷ I. G. Duca, important om politic liberal, confirmă în memoriile sale acest episod: „În fine, câteva săptămâni în urmă am aflat și moartea, groaznică moarte a lui Nicolae al II-lea și a întregii sale familii. Parcă vedeam în urmă cu patru ani înainte primirea la Constanța – Împăratul atotputernic, Împărăteasa visătoare, mistică și tristă, fetele, cele patru fete pline de viață și de speranțe și frumosul copil nepăsător și ștregar care părea sortit a domni odată peste 180 de milioane de oameni. De acum, totul praf și cenușă. Din diverse interese politice, ca și din spirit de lașitate, omenirea n-a reacționat cum s-ar fi cuvenit în fața acestei barbarii nedemne de civilizația neamurilor noastre. Mi-a părut bine când am aflat că regina Maria a ținut să reacționeze

O altă veste, „o lovitură de neîndurat” a căzut asupra familiei regale în ziua de 2/15 septembrie 1918. Este vorba de fuga principelui Carol la Odessa pentru a se căsători cu Zizi Lambrino¹⁸. Regina nota în memoriile sale: „*A fost în sânul familiei noastre o tragedie care ne-a izbit năprasnic; o lovitură uluitoare, care nu fusese cu nimic pregătită. Regele și cu mine, înconjuțați de devotații noștri, am trăit zile de chin, când toate tragediile prin care răzbisem mi se păreau numai preludiul aceleia pe care o înfruntam azi*”¹⁹.

Pentru a rezista unor vremuri deloc ușoare pentru țară și dinastie, Regina Maria continua să viseze. Bicazul îi permitea acest lucru prin frumusețea ținutului. În seara de 1 august 1918, însoțită de regele Ferdinand și de principesa Elisabeta, suverana descoperea locul pe care să-și clădească: „*casa albă a visurilor mele – un plai minunat pe o înălțime, sub care se desfășoară un șir de pajiști verzi de o frumusețe dumnezeiască; pajiști ce coboară treptat în chip de terase, având drept fundal Ceahlăul. I-am făcut pe Nando și pe Lisabeta să-mi împărtășească entuziasmul; au găsit și ei că ar fi cel mai minunat loc pentru o casă albă în stil de mănăstire*”. „Fata Morgana”, numele „casei purificate a bătrâneții mele”, cum o numea Regina nu s-a construit însă pe tărâmurile nemțene.

Regina a legat și prietenii la Bicaz, unele din cele mai strani: „*Am și în satul Bicaz un prieten mai deosebit. Această ciudată întruchipare omenească era un cantonier cu numele de moș Cerbu. Era bătrân și soios, cum nu se poate descrie. Cei din casa mea erau îngroziți când vedeau că mă împrietenesc cu un moșneag atât de rufos*”. Prietenia cu moș Cerbu nu s-a sfârșit odată cu plecarea familiei regale din Bicaz: „*Timp de mulți ani după aceasta, spre groaza tuturor de la Cotroceni, își făcea drum la București și venea să-mi facă o vizită de primăvară*”²⁰.

împotriva acestui val de vinovată nepăsare. Într-o bisericuță de lemn de lângă Bicaz, pe pământul României, căreia orice s-ar zice Nicolae al II-lea i-a arătat interes și prietenie, a ars o lumânare pentru fostul Împărat al tuturor Rusiilor și s-au rostit rugăciunile religiei ortodoxe pentru pomenirea lui și a neamului său adormit întru Domnul. Regina Maria care asistase la încoronarea vărului ei, care de atâtea ori îl văzuse în toată pompa splendorii lui imperiale, îmi povestea în urmă contrastul dintre măreția acestui trecut strălucit și dintre biblica simplitate a ceremoniei de la Bicaz și ce straniu i se părea când între zidurile bisericești din lemn auzea răsunând glasul modestului popă de sat care cerea să fie iertați de păcatele lor, de tot ce au greșit sau cu vorba sau cu fapta Împăratul Nicolae, Împărăteasa Alexandra Feodorovna, Cesarevicul Alexis Nicolaevici și marele Duceșe Olga, Tattiana, Maria și Anastasia ai tuturor Rusiilor” – I.G. Duca, Memorii, vol. IV., Războiul, partea a II-a (1917-1919), București, 1994, p. 160-161.

¹⁸ Părăsind comanda Regimentului 8 Vânători de munte, principele Carol s-a căsătorit la data de 31 august 1918 cu Ioana Maria Valentina Lambrino, renunțând în scris la drepturile sale de moștenitor al tronului. Alexandru Marghiloman a propus excluderea lui Carol din rândul membrilor familiei regale și preluarea prerogativelor celui decăzut de către principele Nicolae. Regele Ferdinand a decis însă pedepsirea fiului său, care a stat în arest 75 de zile la mănăstirea Horaița din ținutul Neamțului. Prin hotărârea Tribunalului Ilfov din 8 ianuarie 1919, s-a anulat actul de căsătorie.

¹⁹ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, p. 455-456.

²⁰ *Ibidem*, p. 464.

Războiul continua, iar toamna aducea în sfârșit vești bune. În ziua de marți, 9/22 octombrie 1918 regina consemna: „*aproape nu pot să cred. Aliații au ajuns la Vidin și la Rusciuk, dincolo de Dunăre*²¹. *Un aviator francez a zburat deasupra Iașilor aducând vești*”.

A 43-a aniversare²² o găsea pe suverană tot la Bicz (16/29 octombrie 1918): „*Îmbătrânesc și e păcat. Mai am încă atâtea de făcut; e păcat pentru că fiecare an trebuie să-mi ia ceva din frumusețea mea. Poporul meu întotdeauna a fost mândru de ea ... Nando a sosit devreme de la Iași. Se tânguia că-i e frig, era cu gândul aiurea și uitase să mă felicite, deși venise drum atât de lung numai pentru asta. ... am primit nenumărate telegrame și toate pomenesc de nădejtile noastre renăscute. Am dat un mare dejun dar ploaia n-a încetat toată ziua*”²³.

În seara zilei de 27 octombrie/9 noiembrie s-a primit de la prințul Știrbey vestea că Aliații au trecut Dunărea și au intrat în țară. A doua zi familia regală părăsea Biczul²⁴: „*Ultima zi la Bicz; se strâng lucrurile de prin casă, ceea ce dă locuinței noastre o înfățișare tristă*”.

Familia regală a ajuns în București, în gara Mogoșoaia, în dimineața zilei de 18 noiembrie/1 decembrie 1918. În Piața Victoriei, suveranii au fost întâmpinați de generalul Constantin Coandă, președintele Consiliului de Miniștri și de membrii guvernului. În aceeași zi, generalul Eremia Grigorescu a înmănat regelui Ferdinand rangul de mareșal al armatei române²⁵.

„*Cele trei luni petrecute la Bicz [spunea Regina Maria] au fost pline de frământări sufletești, în luptă unele cu altele; pline de asemenea de mici bucurii și de mare îngrijorare*”²⁶.

Frumusețea meleagurilor nemțene a mai atenuat însă din greutatea vremurilor.

Notă: ilustrația prezentului articol provine din colecțiile: Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț și ing. Viorel Nicolau

²¹ Actul de capitulare a Bulgariei fusese semnat la Salonic la data de 16/29 septembrie 1918.

²² Maria-Alexandra-Victoria de Saxa-Coburg-Gotha, principesă de Marea Britanie s-a născut la 17/29 octombrie 1875 la Eastwell-Park, comitatul Kent (Marea Britanie), ca fiică a lui Alfred I, duce de Edinburgh, fiul reginei Victoria a Angliei și a Mariei Alexandrovna, marea ducesă de Rusia, fiica țarului Alexandru al II-lea.

²³ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, p. 468.

²⁴ Familia regală nu va mai reveni pe domeniul Coroanei de la Bicz. Aici s-a refugiat, tot într-o situație limită, în contextul declanșării celui de-al doilea război mondial, președintele Poloniei, Ignacy Mościcki, în perioada 19 septembrie-4 noiembrie 1939.

²⁵ I. Mamina, *Regalitatea în România. 1866-1947*, București, 2004, p. 139-140.

²⁶ Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, p. 442.

Fig. 9. Personalul Domeniului de la Biczaz, 1932

Fig. 10. Personalul Domeniului Coroanei, 1938

ANEXE

S T A T

De retribuțiune personalului pe luna Ianuarie 1945, conform ordinului Nr. 795 din 23. Iul. 1945.

Contabil

NOMELE și PRONUMELE	FUNCTIA	R E T R I B U T I U N E A :			TOTAL salari brut la 1.1.1945.-	Observații.
		Salari baza.	Indemnizații pe copii	Diurna		
1. Lovinescu Nicolae	Sef de Regie	30.010	1.500	4.000	45.510	
2. Andreescu Vasile	Ing. Silvic	15.435	1.500	6.000	22.935	-ford. 768 23.1.945
3. Becke Stefan	Contabil	12.705			38.984	
4. Nicu Alcu	"	10.710	3.000		41.037	
5. Iosifescu Iosif	"	10.710	1.500		39.331	-ord. 235/243 - 1.1.1945
6. Bejan Gheorghe	Pădurar	4.725	1.500		20.173	
7. Zait Ion	"	4.725	1.500		13.456	
8. Scurtu P. Gheorghe	"	4.725	1.500		13.731	
9. Dragoi Gheorghe	"	4.725	1.500		13.548	
10. Drăgoi Gheorghe	"	4.725	7.500		26.834	
11. Grau N. Ilie	"	3.938	1.500		13.731	
12. Braniște Dumitru	"	3.465			11.008	
13. Mândriliță Gheorghe	"	3.465			14.414	
14. Gavrilaș Theodor	"	4.100	4.500		10.573	
15. Roșu Ioan	"	4.800	3.000		10.589	
16. Oltaru Ion	Electrician	1.600			14.739	
17. Bădescu Elena	Bucătăreasă	2.200			5.344	
18. Frăsinaru Eleonora	Servitoare	3.300			7.348	
19. Braniște Vesile	Mezioner	3.400			10.305	
20. Kamenici Andreș	Mecanic c.f.	4.100	3.000		16.395	
21. Korocai Tonder	Faznic	4.800	3.000		10.589	
22. Lișca Spiridon	Morar	12.785			13.549	
23. Vasiliu Nicolae	Cond. fabrică	9.000			10.743	
24. Geitz Wilhelm	Mecanic	7.000	7.500		27.914	40.829 - ord. 235/243 - 1.1.945
25. Sandulescu Constantin	Străjer	7.500			10.740	
26. Turică Ion	Fierar	3.300	1.500		14.266	
27. Gârjă Petru	Vizitier	6.500			13.332	
28. Baltag Gheorghe	AJ. fierar	6.500	1.500		10.586	
TOTAL Lei		263.143 ✓	4.500 ✓	10.000 ✓	485.539 ✓	712.185 ✓
SEFUL REGIEI						
<i>Lu. 6 Iul</i>						
					Contabil	

Anexa 1 - Stat de plată a personalului Domeniului Coroanei din 23 ianuarie 1945

<h1 style="margin: 0;">GENERALIA</h1> <p style="margin: 0;">SOCIETATE ROMANA DE ASIGURARI GENERALE CAPITAL SOCIAL DE PLIN VARSAT LEI 50 000 000 BUCUREȘTI, B-dul REGELE CAROL I. No. 14. (STR. G. ASSAN No. 2)</p> <p style="margin: 0;">DATA IN ANUL 1897 Firma înscrisă la Trib. Ilfov la No. 607/896 și la Of. Reg. de Com. București sub No. 436/131 Activa de fondare publică la No. 24/1897 cu mobil public în M. C. No. 10/898 12/1901 12/1906 4/1919 213/170 6/1921 14/1927 21/1929 175/1941</p>		
<p>AGENȚIA B.D. RISC COMUN CU POLIȚA</p> <p>Nr. <i>100/1946</i> RISC VICIN CU POLIȚA</p> <p>Nr. _____</p>	<h2 style="margin: 0;">POLIȚĂ COLECTIVĂ</h2> <p style="margin: 0;">de Asigurare contra Incendiulul</p> <p style="margin: 0;">Nr. 5 0 0 1 3 4 8 GENERALA</p> <p style="margin: 0;">NUMERUL DE POLIȚĂ DE CELELALTE SOCIETĂȚI PARTICULARE SE GĂSESC ÎN TEXTUL POLIȚEI</p>	<p>Proviz. No. 1943 Nr. de control C REÎNOUIREA POLIȚEI</p> <p>Nr. _____ ÎNLOCUIREA POLIȚEI</p> <p>Nr. _____</p>
<p>SOCIETATEA „GENERALA” ÎMPREUNĂ CU SOCIETĂȚILE „DACIA ROMANIA”, „PRIMA ARDELEANA” și „STEFANA ROMÂNIA” - -</p> <p>ȘI ANUME FIECARE SOCIETATE PENTRU PARTEA EI STABILITĂ ÎN TEXTUL ACESTEI POLIȚE asigură Onor. ADMINISTRATIA DOMENIUL COROANEI, - - - -</p> <p>cu domiciliul în București, obiectele notate în textul prezentei polițe, care sunt proprietate</p> <p>Onor. asigurate - - - - - și a căror asigurare s'a cerut cu</p> <p>oferită dată din Martie 1945 de către Onor. asigurate - - - - -</p> <p>în calitate de proprietară - - - - - până la suma de</p> <p>Lei - - - - - DOUA SUTE OPT ZECI MILIOANE - - - - -</p> <p>în contra daunelor de INCENDIU și anume în temeiul condițiilor imprimate pe contrapagină și a celor manuscrise</p> <p>pe timpul de zece ani luni zile</p> <p>de la 23 MARTIE 1945 patru zeci și șase ora 12</p> <p>până la 1950 cinci zeci și șase amiază</p> <p>contra plății în numerar a costului asigurării, adică prima, speze de administrație, taxe, timbru legal, sporul legal, etc., de</p> <p>Lei Un milion opt sute șaptezeci și unu și trei sute cincisprezece - -</p> <p>către societățile de mai sus prin Soc. „Generală”. Pentru anii viitori se va plăti societăților de mai sus, prin soc. „Generală”, suma de Lei 16.841.830.- și anume câte Lei 1.871.315.- la fiecare 23 MARTIE al anilor 1947 - 1948 - 1949 - 1950 - 1951 - 1952 - 1953 - 1954 - 1955.</p> <p>București, 27 MARTIE 1945.</p> <p style="text-align: center;">„GENERALIA” Soc. Română de Asig. Generală</p>		

Anexa 2. Poliță colectivă de asigurare împotriva incendiului a clădirilor de pe domeniul Coroanei de a Bicaz din 23 martie 1946 – pagina 1

Pag. Nr. - II -		Bicaz		Pol. Nr. 500/1946	
Nr. curent	Valoarea declarată	Locul	Sfr.	Nr.	
	Lei	Județul	Neamț	Plasa	
		Comuna	Meseria		
		Vecinii din	dreapta	Con-	Acop-
		stânga	stânga	strucțiunii	perțului
				Prima la mie	Suma primei
				Lei	Lei
Valoarea totală a următoarelor:					
1.	60.000.000.-	Casa de administrație suprafa.	485 m.p.	Cărămida tablă	
2.	18.000.000.-	Atenanse cu grajd și garaj, suprafa.	421 m.p.	de tto	
3.	20.000.000.-	Cancelaria și Muzeul, suprafa.	220 m.p.	de tto	
4.	10.000.000.-	Remiza de unelte, suprafa.	184 m.p.		
5.	3.000.000.-	Magazia de materiale, suprafa.	30 m.p.	paianță tablă	
6.	5.000.000.-	Locuința contabilului, suprafa.	151 m.p.	de tto	
7.	10.000.000.-	Locuința silvicultorului, suprafa.	222 m.p.	de tto	
8.	15.000.000.-	Localul ptr. cafenea și friserie, suprafa.	130 m.p.	Cărăm. țigilă	
9.	15.000.000.-	Localul ptr. brutărie, cofetărie și restaurant, suprafa.	190 m.p.	" tablă	
10.	10.000.000.-	Casa forestieră Ciungi, fost Iosif-scu/ suprafa.	117 m.p.	" "	
11.	15.000.000.-	Casa forestieră Ciungi / Dr. Ciocan/ suprafa.	190 m.p.	" sin-	
12.	3.000.000.-	Locuința ag. silvicultor / fostă poșta/ suprafa.	114 m.p.	" tablă	
13.	16.000.000.-	Clădirea spital Ciungi, suprafa.	378 m.p.	paianță șindr.	
14.	14.000.000.-	Baia populară, suprafa.	132 m.p.	Cărăm. șindr.	
15.	15.000.000.-	Local pentru farmacie, suprafa.	140 m.p.	tablă	
16.	20.000.000.-	Local moară, uzină, supr.	210 m.p.	" "	
17.	3.000.000.-	Locuință lucrători No.1, suprafa.	72 m.p.	paianță tablă	
18.	3.000.000.-	Idem, No.2, suprafa.	56 m.p.	" "	
19.	3.000.000.-	" 3, suprafa.	72 m.p.	" "	
20.	10.000.000.-	Cantonul No.2 dela Secu, suprafa.	126 m.p.	lemn șindr.	
21.	6.000.000.-	Grajd Cantonul Secu, supr.	119 m.p.	" "	
22.	6.000.000.-	Moara dela Floarea, supr.	30 m.p.	" "	
Lei 280.000.000.-					
Calculul primei:					
1.	119.000.000.-	Post 1,3,8,10,14,	cu 1,50-25%-20%-15%	Lei	91.030.
2.	45.000.000.-	" 2,6,7,12,18,19,	cu 1,50-25%-20%-15%	"	80.320.
3.	45.000.000.-	" 4,5,9,15	cu 2,50-25%-20%-15%	"	30.620.
4.	31.000.000.-	" 11, 13	cu 5,00-25%-20%-15%	"	79.050.
5.	10.000.000.-	" 20,	cu 9,00-25%-20%-15%	"	20.900.
6.	6.000.000.-	" 21,	cu 17,00-25%-20%-15%	"	30.020.
7.	20.000.000.-	" 16,	cu 27,50%-15%-10%	"	42.750.
8.	6.000.000.-	" 22,	cu 27,50%-100%-10%	"	232.450.
280.000.000.-				de reportat	Lei 1.070.350.
..//..					
Achtat la 194					

Anexa 2. Poliță colectivă de asigurare împotriva incendiului a clădirilor de pe domeniul Coroanei de a Bicz din 23 martie 1946 – pagina 2

**TESTIMONIES ABOUT THE PRESENCE OF THE ROYAL FAMILY ON THE
CROWN DOMAIN FROM BICAZ. JULY-OCTOBER 1918**

Abstract

In the summer of 1918, the Royal Family of Romania settled down at the Crown Domain from Bicaz. Two personalities tell us about this moment: priests Constantin Matasă, founder of The Regional Archaeological Museum of Piatra-Neamț and Gheorghe Verșescu. King Ferdinand and Queen Mary were described as being much closed to the leded people, showing a fascination for Romanian spirituality and for the beauty of Neamț district. To supplement the informations about the presence of the Royal Family at Bicaz, we appeal to ‘The Memories of Queen Mary’. These writings chronicled the major events and she pictured with true literary talent the lands of the Crown Domain.